

HANDEL **ANDERS!**

EU-Mercosur: kritische reflectie op vorm, proces en democratie

Position paper Sara Murawski, coördinator Handel Anders! coalitie (Action Aid, Both ENDS, Dutch Dairyfarm Board, FNV, Foodwatch, Greenpeace, Milieudefensie, Nederlandse Akkerbouw Vakbond, Ondernemers van Nu, Platform Aarde Boer Consument, SOMO, Transnational Institute, Vrijdschrift, World Animal Protection)

Het EU-Mercosur verdrag is een verdrag uit de vorige eeuw dat met name goed nieuws betekent voor grote, dikwijls vervuilende bedrijven, waaronder de agribusiness, chemische industrie en auto-industrie. Tegelijkertijd vormt het een bedreiging voor de democratie, kringlooplandbouw en dierenwelzijn, werknemers, natuur en klimaat, Inheemse volkeren en de economische ontwikkelingen van de Mercosur-landen. **EU-Mercosur is *business as usual* en verhoudt zich niet tot de mondiale uitdagingen van deze tijd.** In dit position paper wil ik ingaan op de vorm van het verdrag, het proces en de democratische zeggenschap.

Kamer terecht kritisch

Op 19 februari 2020 stemde een meerderheid van uw Kamer (maar liefst 11 partijen¹) vóór een motie van de PvdD om de steun voor het Mercosur-verdrag in te trekken. Daar had de Kamer goede redenen voor: de standaarden in de landbouw in de Mercosur-landen zijn lager dan in de EU, het verdrag leidt tot oneerlijke concurrentie voor Europese boeren en het bevat geen afdwingbare afspraken die de Amazone beschermen. Daarnaast zal het verdrag leiden tot industrieel banenverlies in de Mercosur-landen, en zal de productie en handel in bijv. Europese auto's en vlees en biobrandstoffen uit Mercosur-landen bijdragen aan de klimaatcrisis. Op 7 maart wordt er opnieuw gestemd over een Mercosur-motie (ondertekend door een Kamermeerderheid) die oproept om het verdrag te blokkeren indien het landbouw bevat (wat nu het geval is).² Terecht leven er in de Kamer grote zorgen over het verschil in productiestandaarden tussen de Mercosur-landen en EU-landen. **Al deze redenen om tegen het verdrag te zijn gelden nog steeds.**

Ook zorgen vanuit de Mercosur-landen

Niet alleen uw Kamer en het Nederlandse maatschappelijk middenveld hebben zeer weinig te zeggen gehad over de inhoud van het verdrag. De Mercosur-landen kampen met een groot democratisch tekort. Voor onze publicatie "Het EU-Mercosur handelsverdrag: een kritische analyse en een alternatief" interviewden wij Inheemse leiders, wetenschappers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en vakbonden uit Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay. **Hieruit bleek dat het maatschappelijk middenveld in deze landen nauwelijks betrokken is geweest tijdens de onderhandelingen.** Zo vertelde de voorzitter van de Fundacion Hugo uit Paraguay ons zeer verontrust te zijn over het negeren

---

¹ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020Z03354&did=2020D07035>

² <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2023Z03410&did=2023D08026>

van de Inheemse volkeren tijdens de onderhandelingen: “Ze [Inheemse volkeren] zijn door de regering niet eens geconsulteerd, terwijl dat een wettelijke verplichting is.”³ In een recente bijzondere procedure met uw Kamer werden dezelfde zorgen geuit door een delegatie van milieu- en mensenrechtenexperts uit Brazilië.⁴

Splitsing ondermijnt democratie

Ondanks de Kamermoties is minister Schreinemacher begonnen met een charmeoffensief om EU-Mercosur snel te laten ratificeren. In juni 2022 ondertekende zij een brief aan de Europese Commissie met haar Europese collega's, waarin wordt opgeroepen om haast te maken met tal van handelsverdragen, waaronder het Mercosur-verdrag⁵ - een directe ondermijning van uw aangenomen motie. Ook de Europese Commissie voelt de bui hangen en zou de ratificatie van het Mercosur-verdrag willen splitsen in een politiek gedeelte en een handelsgedeelte via de zogenaamde fast-track procedure⁶, zoals ook gebeurd is met het EU-Chili verdrag.⁷ **Met deze stap heeft de Kamer niets te zeggen over het grootste deel van het verdrag, namelijk het handelsgedeelte, terwijl dat het duurzaamheids Hoofdstuk bevat.**⁸ Ook is er bij deze splitsing geen unanimitéit meer nodig in de Europese Raad⁹, waardoor een eventuele Nederlandse nee-stem veel minder invloed heeft. Uw Kamer doet er dus goed aan om ook alvast een standpunt in te nemen over de mogelijke splitsing van het verdrag, conform uw eerdere moties.

Protocollen schieten tekort

De EU zou kritische landen, zoals Frankrijk¹⁰, Nederland en Oostenrijk, willen geruststellen met een zogenaamd aanvullend protocol waarin duurzaamheidsafspraken worden vastgelegd. Het voorstel voor een aanvullend protocol over de bescherming van natuur en klimaat is echter controversieel en vanuit juristen is er kritiek. Zo concludeerde het Ecologic Institute dat dergelijke afspraken juridisch bindende onderdelen van het verdrag zelf moeten zijn, om effectief te zijn.¹¹ **Dat vereist echter het openbreken van het verdrag.** Bovendien zouden de EU-landen geen sancties willen introduceren om duurzaamheidsafspraken afdwingbaar te maken.¹²

---

³ Het EU-Mercosur handelsverdrag: een kritische analyse en een alternatief (2021):

<https://handelanders.nl/wp-content/uploads/2021/10/nieuwe-publicatie-over-het-EU-Mercosur-handelsverdrag.pdf>

⁴ https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2022A08472
<https://handelanders.nl/braziliaanse-millieuactivisten-op-bezoek-bij-de-tweede-kamer/>

⁵ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022D26011&did=2022D26011

⁶ <https://www.politico.eu/article/eu-tries-to-grab-power-back-on-trade-deals/>

⁷ <https://www.politico.eu/article/eu-trade-deal-chile-carmaker-delight-lithium/>

⁸ Het EU-Mercosur handelsverdrag: een kritische analyse en een alternatief

⁹ <https://www.clientearth.org/media/s2dh2elt/clientearth-eu-mercousur-agreement-governance-issues-in-eu-s-trade-decision-making.pdf>

¹⁰ Zo liet ook president Macron recent weten geen verdrag te accepteren zonder garantie van gelijke productiestandaarden op het gebied van milieu, arbeidsrechten en dierenwelzijn:

<https://www.euractiv.com/section/politics/news/macron-says-the-eu-mercousur-deal-cannot-fly-without-mirror-clauses/>

¹¹ Ecologic Institute (30 April 2021): Anpassungsmöglichkeiten des Mercosur-Vertrags im Bereich Nachhaltigkeitsanforderungen, Völkerrechtliches Kurzgutachten für das BMU – Endfassung

¹² <https://www.politico.eu/article/eu-mercousur-deal-truth-amazon-deforestation-trade-agreement-france-emmanuel-macron/>

Kritiek op Milieueffectenrapportage

De Europese Commissie voert altijd een Milieueffectenrapportage (SIA: Sustainable Impact Assessment) uit om de gevolgen van een verdrag voor mens, dier en milieu in kaart te brengen. Het doel van zo'n SIA is om de onderhandelingen op zo'n manier te sturen dat de negatieve effecten beperkt blijven en de positieve effecten zo groot mogelijk zijn. De SIA van de Europese Commissie kwam echter pas uit nadat de onderhandelingen over het verdrag werden afgerond. **De EU Ombudsman stelde na een klacht van ngo's¹³ hierover een onderzoek in en concludeerde dat de werkwijze van de Commissie haaks staat op de Europese waarden die het handelsbeleid zou moeten belichamen.** Het gevolg van deze werkwijze is, in haar eigen woorden, dat "het vermogen van de Europese en nationale parlementen om uitgebreid over het handelsakkoord te debatteren dreigt te verzwakken."¹⁴

Ook de SIA zelf was het mikpunt van kritiek. Een groep van bijna 200 economen uit de EU en Mercosur-landen ondertekenden een statement waarin ze verwijzen naar de vele tekortkomingen.¹⁵ Zo zou er te weinig rekening gehouden worden met verschillen in impact per sector en het feit dat het verdrag slecht uitpakt voor de lokale industrie, aldus deze 200 economen.

Een alternatief is mogelijk

Nederland en de EU zijn sinds de pandemie en energiecrisis wakker geschud als het gaat om het beschermen van publieke diensten en de industrie. Tegelijkertijd zet de EU haar handelsagenda in vogelvlucht door en biedt zij landen die minder ontwikkeld zijn niet de mogelijkheid om hun eigen economie te beschermen. Dat is niet rechtvaardig, noch democratisch. **Gelukkig is er een alternatief voor het huidige verdrag.**

Handel Anders! heeft daartoe voorstellen gedaan in de vorm van een samenwerkingsakkoord dat leidt tot versterking van politieke, sociale, economische en culturele relaties tussen de EU en de Mercosur-landen.¹⁶ Afspraken over de bescherming van mensenrechten, werknemersrechten en natuur en klimaat dienen tot de kern van een verdrag te behoren. De Mercosur-landen mogen niet langer beschouwd te worden als leveranciers van goedkope grondstoffen en afzetgebied van hoogwaardige EU-producten. Een nieuw verdrag moet aandacht hebben voor de regionale integratie binnen de Mercosur en de duurzame ontwikkeling van eigen industrie en hoogwaardige banen in de Mercosur-landen. Om dat te bereiken moet eerst het huidige verdrag van tafel.

---

¹³ <https://www.clientearth.org/latest/documents/complaint-to-the-european-ombudsman-the-european-commission-s-failure-to-complete-a-final-sustainability-impact-assessment-prior-to-the-conclusion-of-the-negotiations-of-the-eu-mercosur-free-trade-agreement/>

¹⁴ <https://www.ombudsman.europa.eu/en/press-release/en/139425>

¹⁵ <http://s2bnetwork.org/open-letter-sia/>

¹⁶ <https://handelanders.nl/wp-content/uploads/2021/10/nieuwe-publicatie-over-het-EU-Mercosur-handelsverdrag.pdf>